

Sådan sikrer du en god reproduktion

Undfangelse: Det er ikke sikkert, at der kommer en kalv ud af den første inseminering, selv om alle forhold er i orden, men for tvivl ikke det lykkes nok i næste runde.

Af Karina Berg, dyrlæge
Dyrlægerne Himmerland Kvæg,
Medlem af Dyrlæger & Ko

Skal der være succes med reproduktion gennem inseminering, er det vigtigt at afsætte tid til at observere

Reproduktionscyklus

- Koens/kviens brunstcyklus varer ca. 21 dage og kan inddeles i forbrunst, brunst, efterbrunst og hvileperiode.
- Forbrunsten varer 24-48 timer. I forbrunsten bliver kvien/koen mere urolig og opmærksom, og hun vil forsøge at springe på de andre dyr i flokken. Kønlæberne svulmer op og bliver røde, og der kan flyde med slim fra skeden.
- Selve brunsten varer ca. 24 timer, men for nogle køer/kvier kan den være meget kort. De to største indikatorer på, at koen/kvien er i brunst, er det klare, trådtrækkende slim, som kan ses fra skeden, og, at koen/kvien vil stå stille, når de andre springer op på hende.
- Efterbrunsten varer 24-48 timer. I efterbrunsten ses der blod flyde fra skeden. Dette er et sikkert tegn på, at kvien/koen lige har været i brunst, også selvom den måske ikke blev opdaget. Den stille periode imellem to brunster kaldes hvileperioden og varer ca. 17 dage.

dyrene. De fleste opspring sker imellem kl. 18 og 06 så gå en aftentur blandt dyrene og noter alle adfærdssændringer ned. Om der anvendes en tre-ugers kalender eller egen brunst-bog, er ikke vigtigt, men det er afgørende, at det noteres, for det gør det lettere at spotte, hvem der skal være aktive i næste tre-ugers periode.

Er dyrene svære at spotte, kan der anvendes brunst-

detektor. Den indeholder en farvepatron, som udløses, når koen står for spring, så selv om der ikke er set brunsttegn, indikerer brunstdetektoren, at der har været en aktivitet omkring dette dyr.

Det svageste dyr i en flok bliver nødvendigvis ikke markeret for brunst simpelt hen på grund af hierarki. Derfor kan der også ses en ændring i flokkens dynamik og aktivitet, hvis der ind-

Brunst: Karina Berg er dyrlæge og har selv kødkvæg.

købes nye dyr. Generelt kan nye dyr, foldskifte osv. være med til at fremme processen for markering. Så har du en ko, som ikke viser brunst, kan det f.eks. være en mulighed at flytte hende sammen med kvierne, hvis disse går for sig.

Nedenfor er skitseret en række fordele og ulemper ved brug af henholdsvis tyr og inseminering

Inseminering		Foldtyr	
Fordele	Ulemper	Fordele	Ulemper
Ingen risiko for »springskader« på hundyr pga. tung tyr	Oftest ikke muligt at få tyren at se i levende live.	Nem løsning på flok på afsidesliggende arealer (uden mulighed for fiksering).	Tyr kan (i sjældne tilfælde) være ufrugtbar.
Testet (høj) befrugtningdygtighed.	Stort tidsforbrug i forbindelse med at observere brunst.	Muligt selv at vurdere tyren i levende live inden køb/leje.	Hundyr, der har problemer med frugtbarhed, fanges ofte meget sent eller slet ikke.
Subjektive vurderinger af tyrens afkom fra stort antal avlere worldwide.	Nogle dyr viser ikke brunst.	Ingen tidsforbrug forbundet med at observere brunst.	Ekstra logistik i forbindelse med tyr, der i perioder skal være adskilt fra flokken.
Muligt at bruge tyre afgået ved døden.	Risiko for arbejdsskader i forbindelse med Inseminering.	Muligt at bruge tyr fra egen avl.	Indkøbt/lejet tyr kan indføre smitte til besætningen.
Mulighed for kønssorteret afkom.	Dyr skal kunne fikseres.		Udgifter og tidsforbrug i forbindelse med transport af indkøbt/lejet tyr.
Indekstal med høj nøjagtighed.	Ikke egnet til mindre omgængelige dyr.		Ekstra foderforbrug.
Mulighed for at bruge mange forskellige tyre i samme besætning.			Relativt lavere sikkerhed på indekstal.
Lille udgift pr. ko (særligt i mindre besætninger).			Tyr kan være farlig.
Lettere/billigere at bruge tyre fra udlandet.			Stor engangsudgift.
Mulighed for at bruge tyre der ellers vil være ekstremt dyre/umulige at købe.			

Dyrlæger & Ko består af 28 kvægpraksis og knap 125 professionelle kvægdyrlæger fordelt over hele landet. Vi har vores daglige gang i knap 1.600 besætninger med sundhedsrådgivningsaftale og tilser således over 50% af den samlede malkekvægsbestand i Danmark.

Læs mere på
www.dyrlaegerogko.dk
eller på
www.facebook.com/dyrlaegerogko

Ikke for tidlig

Når dyret skal insemineres, er det vigtigt med gode forhold for dig selv og/eller inseminøren. Hav altid flere dyr bundet op sammen så der ikke opstår for meget uro. Det er meget utrygt for et dyr at være bundet op alene. Risikoen for, at dyret løber om er større, hvis dyret ikke er fikseret tilstrækkelig, så tænk i for eksempel fangegitre eller insemineringsbokse. Jo mere rolige dyr man har, jo lettere er de også at håndtere i forbindelse med inseminering.

Det er vigtigt, at insemineringen ikke sker for tidligt i brunsten, da ægløsningen finder sted 5-20 timer efter brunstens start. Det mest optimale tidspunkt for inseminering er i sen-brunsten eller tidligt i efterbrunsten.

Efter inseminering vil ca. 55 procent af insemineringsresultaterne resultere i en kælvning, så selvom alle forholdene er i orden, er det ikke sikkert, at der kommer en kalv ud af den første inseminering. Fortvivl ikke det lykkes nok i næste runde.

Foldtyr?

Mange af de ovenstående udfordringer kan selvfølgelig undgås ved brug af foldtyr. Det er dog vigtigt at være opmærksom på at få drægtighedsundersøgt sine dyr efter, at tyren har gået iblandt dem i en periode, ellers kan man ikke vide sig sikker på kælvningstidspunktet, eller om koen/kvien overhovedet er blevet med kalv.

Nedenfor er der skitseret en række fordele og ulemper ved brug af henholdsvis tyr og inseminering

Når reproduktionen ikke vil lykkes

Allerede i forbindelse med kælvningen bliver funda-

Hierarki kan være årsag til, at det svageste dyr i en flok ikke nødvendigvis bliver markeret for brunst. Foto: Karina Berg.

mentet til den næste drægtighed bygget. Et vanskeligt kælvningsforløb kan betyde, at den efterfølgende normale cyklus mangler. I langt de fleste tilfælde vil koen have genoptaget sin cyklus 40 dage efter kælvning.

Hvis den normale cyklus udebliver, er der en lang række af risikofaktorer, som er værd at overveje: Hvordan var hygiejnen under kælvningen? Var det en besværlig fødsel? Faktorer, som vi ved, kan betyde øget risiko for tilbageholdt efterbyrd eller børbetændelse, som igen kan betyde, at normal cyklicitet udebliver.

Hvis brunsten udebliver, er det en god ide at kontakte sin dyrlæge og få tjekket, om koen står med cyster på æggestokkene, har en børansamling eller en anden sygdom, som påvirker reproduktionen, eller om koen blot har svage brunsttegn.

Andre faktorer

I perioder, hvor dyrene er på stald, er det vigtigt med lys i mindst 16 timer om dagen, da manglende lys indirekte påvirker reproduktionshormonerne. Det er ligeledes vigtigt, at gulvene ikke er for

glatte i stalde uden dybstrøelse, da det kan betyde, at køerne ikke vil vise opspring af frygt for at falde. Derudover

er korrekt fodring og mineraltildeling af vital betydning for reproduktionen.

CN
AGRO
A/S

CN AGRO A/S
info@cnagro.dk
www.cnagro.dk
Tlf. 9776 9044